

OSHQOZON-ICHAK YO'LLARI KASALLIKLARINING BIOKIMYOVIY ASOSLARI

Farhodov Yosunjon Sherzod o'g'li

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti talabasi.

Bahriyev Nurshod

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti talabasi.

Nasiba Komiljonovna

SamDTU biologik kimyo kafedrası assistenti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8276445>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 15-August 2023 yil

Ma'qullandi: 20-August 2023 yil

Nashr qilindi: 23-August 2023 yil

KEY WORDS

HCl, pepsinogen, pepsin, diareya, gastrit, anemiya, seliakiya, sistinuriya, xartnup kasalligi.

ABSTRACT

Ushbu maqolada siz oshqozon-ichak yo'llari kasalliklari qanday biokimyoviy mexanizmlar orqali kelib chiqishi haqida ma'lumotga ega bo'lasiz.

Oshqozon-ichak yo'llarining turli kasalliklarida oshqozonda HCl va pepsinogen hosil bo'lishi buziladi, bunda oqsillarning hazmlanishi sezilarli pasayadi. Oshqozon shirasi kislotaliligi patologik o'zgarishlari eng ko'p uchraydi. Pepsin hosil bo'lishining buzilishi kam uchraydi va oshqozonning og'ir jarohatlanishlaridagina aniqlanishi mumkin.

Oshqozon shirasi kislotaliligini aniqlashdan oshqozon turli kasalliklarini tashxislashda foydalaniladi. Oshqozon shirasining yuqori kislotaliligi, odatda, **jig'ildon qaynashi, diareya** bilan kechadi va oshqozon hamda o'n ikki barmoqli ichak yarasi shuningdek **giperatsid gastritning** belgisi bo'lishi mumkin. Past kislotalilik gastritning ba'zi turlarida uchraydi. HCl va pepsinning to'liq bo'lmasligi (oshqozon axiliyasi) **atrofik gastritda** va ko'pincha **pernitsioz anemiyada Kasl omilining ishlab chiqarilishi yetishmaganda** va **vitamin Bp so'rilishi buzilganda** uchraydi. **Anatsid holat (oshqozon shirasi pH>6,0)** oshqozon shilliq qavatida xlorid kislotani sekretiya qiluvchi qoplovchi hujayralarning sezilarli bo'lmasligidan dalolat beradi, u ko'pincha oshqozon saratonini chaqiradi.

Hazmlanish mahsulotlarining ma'lum qismini gidrolizlanmagan qisqa peptidlar tashkil etadi. Ba'zi insonlarda oqsil qabul qilinishiga immun javob yuzaga keladiki, bu peptidlarning ehtimoliy so'rilishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. To'liq hazmlangan oqsil mahsulotlari (aminokislotalar) antigen xususiyatlarga ega emas va immun reaksiyalarni chaqirmaydi.

Chaqaloqlarda ichak shilliq qavatining o'tkazuvchanligi katta odamlarga nisbatan yuqori, shu sababdan qonga og'iz suti antitanalari o'tishi mumkin. Og'iz sutida tripsin inhibitorining mavjudligi oqsillarning gidroliziga ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun chaqaloqlarda hazm qilish shiralaridagi proteolitik fermentlar past faollikka ega. Bu ichakda ko'p bo'lmagan miqdorda, immun reaksiya rivojlanishi uchun yetarli, nativ oqsillarning ichakda so'rilishiga imkon yaratadi. Ehtimol, bunday ichakni so'rish qobiliyatining kuchayishi katta yoshdagi insonlarda, ba'zida, ovqat oqsillarini (masalan, sut va tuxum oqsili) ko'tara

olmaslikka sabab bodishi mumkin.

Seliakiya kasalligida (notropik spru) ichak shilliq qavati hujayralarida o'zgarish natijasida uncha katta bo'lmagan, gidrolizlanmagan peptidlar so'rilishi haqidagi gipoteza o'zining tasdig'ini topmoqda. Seliakiya glyutenga (dukkaklilar kleykovinasi oqsili) yuqori sezgirlik bilan xarakterlanadi. Bu oqsil ingichka ichak shilliq qavatiga toksik ta'sir etadi, natijada patologik o'zgarishlar va so'rilishning buzilishiga olib keladi. Kasallik patogenezi uncha aniq emas.

Sistinuriya, Xartnup kasalligi va shu kabi boshqa kasalliklar ichak va buyraklarda neytral aminokislotalar tashuvchilarining nuqsoni natijasida vujudga keladi. 5-oksoprolinaza fermenti nuqsoni bilan bog'liq irsiy kasallik aniqlangan. Bunda siydik bilan oksoprolin chiqariladi. Bu bemorlarda aminokislotalarning to'qimalarga transporti va hujayrada ularning metabolizmi o'zgargan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. TIBBIY VA BIOLOGIK KIMYO (R.A.Sobirova, darslik)
2. Uz.wikipedia.org

